

STRUKTURA PRAWNA RADY KONFERENCJI BISKUPÓW EUROPY

Sobór Watykański II zainicjował pewne formy instytucjonalizacji, które miały na celu realizację obowiązku pasterskiej troski i współpracy biskupów na płaszczyźnie Kościołów partykularnych, związanych ze sobą geograficznie, językowo i kulturalnie. W ten sposób doszło do powstania nowych instytucji współpracy, jakimi są Konferencje Episkopatów. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku określił ich cele i zadania oraz zasady tworzenia, skład i sposób funkcjonowania¹. Z dyspozycji prawodawcy kodeksowego wyraźnie wynika, iż Konferencje Episkopatów posiadają zwykle charakter narodowy, to znaczy gromadzą biskupów jednego kraju². Niemniej jednak samo prawo kanoniczne stwarza również możliwość erygowania Konferencji o innym zasięgu terytorialnym lub też o charakterze międzynarodowym³. Podjęcie decyzji o nadaniu danej Konferencji Episkopatu mniejszego lub większego zasięgu terytorialnego znajduje się w zakresie kompetencji Stolicy Apostolskiej. Normy kodeksowe podkreślają znaczenie rozwoju współpracy między poszczególnymi Konferencjami Episkopatów na płaszczyźnie międzynarodowej⁴. Na kontynencie europejskim zacieśnienie wzajemnych relacji pomiędzy episkopatami dokonuje się między innymi w ramach działalności Rady Konferencji Biskupów Europy oraz Komisji Episkopatów Wspólnoty Europejskiej. Celem tego artykułu jest przedstawienie aktualnej struktury organizacyjnej i mechanizmu funkcjonowania pierwszej z wymienionych instytucji na tle jej natury teologicznej i prawnej.

1. Podstawy teologiczne

Najnowszy dokument Jana Pawła II poświęcony naturze teologicznej i prawnej Konferencji Episkopatów, jakim jest *motu proprio Apostolos suos*, stanowi, że „kiedy biskupi na jakimś obszarze sprawują razem pewne funkcje pasterskie

---

¹ Por. KPK, kan. 447–459.

² Por. tamże, kan. 448 § 1.

³ Por. tamże, § 2; por. także Jan Paweł II, *Motu proprio Apostolos suos*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie), 1(1999), nr 16.

⁴ Por. KPK, kan. 459.

dla dobra swoich wiernych, to wspólne spełnianie posługi biskupiej staje się konkretną realizacją ducha kolegialnego, który jest duszą współpracy między biskupami na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym”⁵ W Dyrektorium o posłudze duszpasterskiej biskupów *Ecclesiae imago* podkreśla się natomiast, że „Konferencje są znakomitym narzędziem pozwalającym na umocnienie ducha komunii z Kościołem powszechnym oraz między poszczególnymi Kościołami partykularnymi”⁶ Dokonując analizy i interpretacji normy statutowej, określającej naturę i cel powołania Rady Konferencji Biskupów Europy, można stwierdzić, iż instytucja ta jest organizmem komunii ustanowionym w celu dania adekwatnej odpowiedzi na potrzebę wprowadzenia odpowiednich form współpracy między Konferencjami Episkopatów na kontynencie europejskim⁷ Jako jeden z podstawowych celów istnienia Rady Konferencji Biskupów Europy wymienia się realizację zasady kolegialności we wspólnocie hierarchicznej z biskupem Rzymu. Nie chodzi jednak tutaj o kolegialność właściwą dla aktów stanu biskupiego jako podmiotu najwyższej władzy nad całym Kościołem, ponieważ na płaszczyźnie zrzeszeń Kościołów partykularnych biskupi stojący na ich czele nie sprawują łącznie swej posługi pasterskiej poprzez akty kolegialne równe aktom Kolegium Biskupów⁸ W analogiczny sposób, jak w przypadku Konferencji Episkopatów na poziomie narodowym, należy stwierdzić, iż działalność Rady Konferencji Biskupów Europy stanowi konkretną formę realizacji ducha kolegialnego, w której wyraża się troska biskupów o Kościół powszechny oraz poszczególne Kościoły partykularne. Zasadniczego fundamentu teologicznego tej instytucji należy zatem upatrywać w eklezjologii komunii, w ramach której trzeba umieścić kolegialność biskupów. W tym kontekście warto podkreślić, iż w swojej różnorodności form, kolegialność urzeczywistnia się nie tyle w relacji biskupów z następcą św. Piotra jako głową Kolegium Biskupów, o ile bardziej wyraża się w relacji wzajemnej komunii pomiędzy poszczególnymi Kościołami oraz pomiędzy nimi a Kościołem powszechnym⁹ Mając na względzie fakt, iż zadaniem Rady Konferencji Bisku-

⁵ *Apostolos suos*, nr 12, por. także Sobór Watykański II, Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 23; Synod Biskupów z 1985 r., Relacja końcowa II, C, 4, „L’Osservatore Romano”, wyd. polskie, nr 12*/1985, s. 6.

⁶ Kongregacja ds. Biskupów, Dyrektorium o posłudze duszpasterskiej biskupów *Ecclesiae imago*, 22 lutego 1973 r., w: PPK, t. VI, z. 1, nr 10370–11035.

⁷ Por. Consiglio delle Conferenze dei Vescovi d’Europa (CCEE), *Statuto*, 2 dicembre 1995, „Ius Ecclesiae” 11(1999), nr 1, art. 1: *Il Consiglio delle Conferenze dei Vescovi d’Europa (CCEE) è un organismo di comunione tra le Conferenze Episcopali d’Europa...*

⁸ Por. *Apostolos suos*, nr 10.

⁹ Por. A. Antón, *La tarea evangelizadora del obispo en su Iglesia particular y en su respectiva conferencia episcopal (II)*, „Gregorianum” 76(1995), nr 2, s. 306.

pów Europy jest zacieśnienie współpracy między episkopatami Europy w celu inspirowania i promowania procesu nowej ewangelizacji, nie sposób nie zauważyć, iż proces ewangelizacji jako zadanie biskupów należących do danej Konferencji Episkopatu obraca się właśnie wokół tych dwóch aspektów, to znaczy wokół bliskości z Kościołami w określonym kontekście społeczno-kulturowym i otwarcia ku wzajemnemu dawaniu i otrzymywaniu wewnątrz wspólnoty Kościołów (*communio ecclesiarum*).

2. Natura prawna

Rada Konferencji Biskupów Europy nie jest Konferencją Episkopatu, ani nie posiada kompetencji do niej należących¹⁰ Biorąc pod uwagę status prawny, zalicza się ją do zebrań międzynarodowych Konferencji Episkopatów, które funkcjonują w odmienny sposób niż Konferencje Episkopatów ustanowione dla większej liczby narodów (na przykład Konferencja skandynawska)¹¹ Rada Konferencji Biskupów Europy różni się od Konferencji Episkopatu tym, że nie składa się z poszczególnych biskupów, ale złożona jest z całych Konferencji Episkopatów, które na zebrania plenarne wysyłają swoich przedstawicieli. W odróżnieniu od Konferencji Episkopatów istniejących w poszczególnych krajach Radzie nie przysługują uprawnienia ustawodawcze, ponieważ jej funkcja ogranicza się do zagwarantowania współpracy między episkopatami narodów Europy. Natura prawna Rady wyraża się zatem w zdefiniowaniu jej jako organizmu komunii.

Poprzednie statuty podkreślały, iż instytucja ta nie posiada żadnej władzy prawnej na Konferencjach Episkopatów oraz w Kościołach partykularnych¹² W dyspozycjach nowego statutu nie czyni się bezpośredniej wzmianki na ten temat, ponieważ wychodzi się z założenia, że z samego pojęcia Rady jako organizmu komunii wynika, iż jest organem pozbawionym prerogatyw ustawodawczych. Niektórzy z kanonistów dla uniknięcia nieporozumień opowiadają się za bardziej wyraźnym potwierdzeniem braku władzy prawnej Rady, tak jak to zostało uczynione w poprzednich statutach¹³

---

¹⁰ Por. J. Gonzáles – Ayesta, *La riforma degli statuti del Consiglio delle conferenze dei Vescovi d'Europa*, „*Ius Ecclesiae*” 9(1997), nr 1, s. 395.

¹¹ Por. G. Feliciani, *Le conferenze episcopali*, w: *Collegialità e primato. La suprema autorità nella Chiesa*, Bologna 1993, s. 210–211; J.I. Arrieta, *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica*, Milano 1997, s. 512.

¹² Por. Consiglio delle Conferenze episcopali d'Europa, *Normae directivae*, w: *Gli statuti delle Conferenze episcopali*, I (Europa), Padova 1987, s. 212, art. 2: *CCEE nullam habet potestatem iuridicam in Conferentias Episcopales vel Ecclesias particulares...*

¹³ Por. J. González-Ayesta, *La riforma degli statuti...*, dz. cyt., s. 397.

3. Skład personalny i struktura organizacyjna

Skład personalny Rady Konferencji Biskupów Europy stanowią wszystkie Konferencje Episkopatów istniejące na kontynencie europejskim, które są reprezentowane na mocy prawa przez swoich przewodniczących. Tym ostatnim przysługuje prawo głosu decydującego podczas zebrań plenarnych¹⁴. Każda z Konferencji Episkopatu ma prawo wysłać na zebranie także drugiego biskupa, ale tylko z głosem doradczym. Z przewodniczącymi poszczególnych Konferencji Episkopatów mogą zostać zrównani w prawach biskupi będący przedstawicielami episkopatów regionów, w których nie erygowano Konferencji Episkopatu. Podjęcie decyzji w tej materii należy do kompetencji zebrania plenarnego Rady Konferencji Biskupów Europy¹⁵. Dyspozycja prawodawcy statutowego nie precyzuje jednak ściśle, na czym miałoby polegać owo zrównanie. Według opinii J. González-Ayesty wiąże się ono tylko z faktem przyznania biskupom reprezentującym regiony kościelne prawa głosu decydującego podczas zebrań plenarnych, nie obejmuje natomiast możliwości wyboru ich do grona Prezydium¹⁶.

Normy statutowe przewidują również procedurę postępowania w sytuacji, gdyby przewodniczący jakiejś Konferencji miał prawną przeszkodę i nie mógł uczestniczyć w pracach Rady. W tym przypadku możliwe są dwa rozwiązania. W Konferencjach reprezentowanych podczas posiedzeń Rady przez dwóch delegatów prawo głosu decydującego przechodzi na drugiego z biskupów, który cieszył się dotychczas jedynie prawem głosu doradczego. Natomiast tam, gdzie Konferencja posiadała jednego przedstawiciela, którym był z urzędu jej przewodniczący, deleguje się innego biskupa. Prawo wyznaczenia delegata znajduje się w zakresie kompetencji przewodniczącego danej Konferencji Episkopatu¹⁷.

W końcowej części artykułu poświęconego składowi personalnemu Rady Konferencji Biskupów Europy prawodawca stwierdza, iż biskupi, którzy nie są członkami Konferencji Episkopatów, powinni zostać w odpowiedni sposób włączeni w działalność Rady¹⁸. Podsumowując powyższe rozważania, trzeba podkreślić, że obowiązujący statut nie odróżnia wystarczająco precyzyjnie statusu członka Rady od pozycji członka zebrania plenarnego.

---

¹⁴ Por. *Statuto*, art. 3 § 1: *Al Consiglio delle Conferenze dei Vescovi d'Europa appartengono quali membri tutte le Conferenze Episcopali presenti in Europa, rappresentate di diritto dal loro Presidente, che gode di voto deliberativo.*

¹⁵ Por. tamże, § 3.

¹⁶ Por. J. González-Ayesta, *La riforma degli statuti...*, dz. cyt., s. 398.

¹⁷ Por. *Statuto*, art. 3 § 2.

¹⁸ Por. tamże, § 4.

Rada Konferencji Biskupów posiada określoną strukturę organizacyjną, której istnienie wynika z postanowień statutów. Podstawową formą działalności tej instytucji jest zebranie plenarne, które odbywa się przynajmniej raz w roku. Termin oraz miejsce zwołania zebrania plenarnego są ustalane podczas ostatniego posiedzenia Rady bądź przez Prezydium. Na podstawie normy statutowej można wyróżnić trzy podmioty, na wniosek których następuje zwołanie zebrania. Prawodawca stwierdza, iż może dokonać się ono na prośbę samego zebrania, Prezydium lub przynajmniej dziesięciu członków¹⁹

W rzeczywistości jednak samo zebranie plenarne nie może zapewnić działaniu Rady charakteru permanentnego, który jest wymagany ze względu na jej cel instytucjonalny. W związku z tym obok zebrania plenarnego zawiera ona inne struktury wewnętrzne, zwane inaczej stałymi organami Rady. Wedle aktualnego statutu Rady należą do nich: urząd przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących, Prezydium oraz sekretarz generalny i sekretariat. Zebranie plenarne może również podjąć decyzję o ustanowieniu delegatów lub komisji. Dopiero biorąc pod uwagę zebrania plenarne i organa o charakterze stałym, można mówić o pełnej strukturze organizacyjnej Rady Konferencji Biskupów Europy, której skuteczność działania będzie w znacznym stopniu zależała od harmonijnego współdziałania pomiędzy nimi.

Obok zebrania plenarnego drugim ważnym organem, który kieruje pracami Rady, jest Prezydium, składające się z przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących²⁰ Przewodniczący reprezentuje Radę na forum zewnętrznym²¹, zarówno jeżeli chodzi o relacje z najwyższą władzą Kościoła, poszczególnymi Konferencjami Episkopatów, jak również w kontaktach z różnymi instytucjami państwowymi. Do jego zadań należy także przygotowanie porządku dnia zebrania plenarnego²² Wyboru przewodniczącego i wiceprzewodniczących Rady dokonuje zebranie plenarne spośród przewodniczących Konferencji Episkopatów na okres pięciu lat, z możliwością ponownego zatwierdzenia na następną pięcioletnią kadencję²³ Wprowadzenie tych ostatnich dyspozycji wydaje się mieć na celu nadanie Prezydium większej stabilności, która ułatwia realizację zaplanowanych zadań oraz gwarantuje ciągłość w prowadzeniu prac²⁴

Prawodawca statutowy przewiduje również procedurę postępowania w sytuacji, gdy przewodniczący bądź wiceprzewodniczący Rady Konferencji Biskupów Europy ustąpi z urzędu przewodniczącego własnej Konferencji Episkopa-

¹⁹ Por. tamże, art. 4 § 1.

²⁰ Por. *Statuto*, art. 4 § 2.

²¹ Por. tamże, § 3.

²² Por. tamże, § 1.

²³ Por. tamże, § 2.

²⁴ Por. J. Gonzáles-Ayesta, *La riforma degli statut...*, art. cyt., s. 400.

tu, na przykład ze względu na zakończenie kadencji. W takim przypadku, zgodnie z normą statutową, pozostaje nadal przewodniczącym lub wiceprzewodniczącym Rady i zachowuje pełne prawa, jakie przysługują mu ze względu na pełniony urząd²⁵

Właściwemu funkcjonowaniu zebrania plenarnego oraz Prezydium Rady Konferencji Biskupów Europy służy Sekretariat, który – podobnie jak w przypadku narodowych Konferencji Episkopatów – jest urzędem stałym, pełniącym rolę centrum informacji²⁶ Utworzenie tego organu wydaje się absolutnie konieczne ze względu na fakt, że Rada jako instytucja kolegialna nie jest w stanie stawić czoła wszystkim zadaniom o charakterze stałym. Pracami Sekretariatu kieruje Sekretarz Generalny, wybierany na okres pięciu lat przez zebranie plenarne. Sekretarz Generalny pełni przede wszystkim funkcje o charakterze wykonawczym i technicznym, przyczyniając się w ten sposób do pożytecznego i harmonijnego rozwoju działalności Rady. Prawodawca statutowy podkreśla, że sekretarz sprawuje nadzór i koordynuje pracę Sekretariatu w sposób określony przez przewodniczącego Rady²⁷ Jeżeli chodzi o procedurę mianowania wyższych współpracowników Sekretariatu, na przykład zastępcy Sekretarza Generalnego, zadanie to powierza się Prezydium.

Biorąc pod uwagę prawodawstwo posoborowe i ustawodawstwo kodeksowe, można wyodrębnić trzy płaszczyzny działalności Sekretariatu Generalnego, który jest jednym z organów stałych każdej Konferencji Episkopatu. Po pierwsze, do jego kompetencji należy sporządzanie protokołów zebrań plenarnych i z posiedzeń Rady stałej oraz przekazywanie ich treści wszystkim członkom Konferencji²⁸ Natomiast druga płaszczyzna zawiera czynności, jakie Sekretariat spełnia na zlecenie przewodniczącego lub Rady stałej, zaś trzecia odnosi się do utrzymywania praktycznych kontaktów z innymi Konferencjami, m.in. poprzez przekazywanie informacji na temat podejmowanych działań i wydawanych dokumentów²⁹ Według opinii F. Ramos zakres funkcji tego organu w rzeczywi-

²⁵ Por. *Statuto*, art. 4 § 2.

²⁶ Por. G. Ghirlanda, *Conferenza dei vescovi*, w: *Nuovo dizionario di diritto canonico*, Edizioni San Paolo 1993, s. 256.

²⁷ Por. *Statuto*, art. 4 § 5.

²⁸ Por. KPK, kan. 458 § 1; por. J. Listl, *Plenarkonzil und Bischofskonferenz*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrecht*, Regensburg 1983, s. 312: *Das Generalsekretariat hat die Aufgabe, das Protokoll über die Verhandlungen und Beschlüsse der Vollversammlung der Konferenz und über die Verhandlungen des Ständigen Rates der Bischöfe zu erstellen und den Mitgliedern der Konferenz zuzusenden...*

²⁹ Por. tamże, kan. 458 § 1 i 2; por. także Paweł VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae*, w: PPK, t. I, z. 1, s. 75, nr 101 § 5: *Powiązania między Konferencjami Biskupimi, zwłaszcza sąsiednich krajów, mogą się dokonywać w sposób korzystny i właściwy za pośrednictwem Sekretariatu tych Konferencji.*

stości jest znacznie szerszy od zadań, jakie mu przyznaje prawodawca kodeksowy, ponieważ aktualnie urząd ten musi przygotować i zapewnić realizację tych wszystkich czynności, które warunkują prawidłowy i uporządkowany rozwój działalności Konferencji³⁰

Zadania Sekretariatu Rady Konferencji Biskupów Europy pokrywają się w zasadzie z tymi, jakie przewiduje Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku w odniesieniu do Sekretariatu Generalnego każdej Konferencji Episkopatu. Z analizy dyspozycji prawodawcy statutowego wynika, że Sekretariat Rady jest organem doradczym, który służy pomocą zebraniu plenarnemu, przewodniczącemu, prezydium, delegatom i komisjom. Poza tym odpowiada za wymianę dokumentów i dekretów z poszczególnymi Konferencjami Episkopatów, jak również – gdy wymagają tego określone okoliczności w pożytecznych sprawach – porozumiewa się z członkami Rady Konferencji Biskupów Europy³¹. Po wysłuchaniu opinii Prezydium, zebranie plenarne wyznacza siedzibę Sekretariatu³²

Do prerogatyw zebrania plenarnego zalicza się również prawo ustanawiania komisji i mianowania delegatów. Na podstawie analizy norm statutowych można wyodrębnić dwa typy komisji: stałe i czasowe (*ad tempus*). Pierwsze są powoływane po to, aby w sposób permanentny zajęły się rozwiązywaniem określonego rodzaju problemów lub sprawami odnoszącymi się do szczególnej kategorii osób. Natomiast drugie mają charakter doraźny i ich ustanawianie wynika z aktualnych potrzeb, na przykład są powoływane w celu przygotowania zebrania plenarnego bądź jakiegoś sympozjum czy kongresu biskupów. Komisje czasowe mogą być tworzone przez Prezydium³³. Z powoływaniem różnego rodzaju komisji wiąże się niebezpieczeństwo nadmiernej biurokratyzacji struktur wewnętrznych Rady Konferencji Biskupów Europy.

Dążąc do zagwarantowania prawnej autonomii Kościoła partykularnego i komunii każdego biskupa diecezjalnego z Głową Kolegium Biskupów oraz jego członkami, motu proprio *Apostolos suos*, podkreśla konieczność rewizji organizacji wewnętrznej Konferencji Episkopatu w celu uregulowania funkcjonowania jej urzędów i komisji³⁴. W związku z tym nakazuje się *unikać biuro-*

---

³⁰ Por. F. Ramos, *Le Diocesi nel Codice di Diritto Canonico. Studio giuridico-pastorale sulla organizzazione ed I raggruppamenti delle Chiese particolari*, Roma 1997, s. 328.

³¹ Por. *Statuto*, art. 4 § 5.

³² Por. tamże, § 6.

³³ Por. tamże, art. 4 § 4.

³⁴ Por. A. Anton, *Le Conferenze episcopali: un aiuto ai vescovi*, „La Civiltà Cattolica” 150(1999), z. 1, s. 334; por. tenże, *La carta apostólica MP Apostolos Suos de Juan Pablo: Se reafirman algunos puntos claves, mientras muchos otras quedan abiertos a la investigación teológica y canonica*, „Gregorianum” 80(1999), nr 2, s. 203.

*kratyzacji urzędów i komisji działających w okresach pomiędzy zebraniem plenarnymi, ponieważ istnieją one po to, aby pomagać biskupom, a nie, by ich zastępować*³⁵ G. Ghirlanda zwraca uwagę na fakt, że już członkowie komisji zajmującej się przygotowaniem nowego Kodeksu prawa kanonicznego byli zgodni w opinii co do tego, iż Konferencje nie powinny stać się organem biurokratycznym ze zbyt rozległą władzą, czyli czymś w rodzaju Kurii pośredniej pomiędzy Kurią rzymską a Kuriami diecezjalnymi³⁶

To samo niebezpieczeństwo dotyczy zebrań międzynarodowych Konferencji Episkopatów, których przykładem jest omawiana tutaj Rada Konferencji Biskupów Europy. W przemówieniu skierowanym do gremium członków tej instytucji 19 grudnia 1978 roku Jan Paweł II podkreślił, że instancje regionalne i kontynentalne nie mogą w zakresie podejmowania decyzji przejmować władzy Konferencji Episkopatów i poszczególnych biskupów, lecz powinny w swojej działalności kierować się konkretnymi wytycznymi Stolicy Apostolskiej oraz działać zawsze w ścisłej jedności z biskupem Rzymu³⁷ Nadmierne mnożenie pośrednich instancji hierarchicznych między Stolicą Apostolską a poszczególnymi biskupami uderzałoby bowiem w ochronę jedności kościelnej oraz autonomii poszczególnych Konferencji Episkopatów i samych biskupów diecezjalnych. Biorąc pod uwagę fakt, iż w przypadku zinstytucjonalizowanych form współpracy na poziomie międzynarodowym biskupi mają ograniczoną możliwość kontroli ich działalności, rozluźnienie więzi tych instytucji z najwyższą władzą Kościoła oraz przyznanie im zbyt rozległych prerogatyw mogłoby narażać te struktury na manipulację ze strony różnych grup³⁸

4. Deklaracje Rady Konferencji Biskupów Europy

Każde zebranie plenarne jako organ kolektywny Konferencji Episkopatu jest prawidłowo ukonstytuowane pod względem prawnym, o ile przybędzie chociaż minimalna liczba jej członków konieczna do tego, aby można przyjąć, że organ jest w działaniu. Według norm ogólnych Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. ustalenie takiego *quorum* należy do prawa lub statutów kolegium. W przypadku braku prawnych dyspozycji w tej materii przyjmuje się jako *quorum* obecność bezwzględnej większości osób wchodzących w skład danego organu³⁹ Biorąc

³⁵ AS 18; por. P. Libera, *List apostolski motu proprio Jana Pawła II Apostolos suos – wezwanie do przemyślenia statusu Konferencji Episkopatu*, w: *Służcie Panu z weselem* (pod red. I. Deca), t. I, Wrocław 2000, s. 274–275.

³⁶ Por. G. Ghirlanda, *M.P. Apostolos suos sulle Conferenze dei Vescovi*, „Periodica” 88(1999), s. 643.

³⁷ Por. G. Feliciani, *Le conferenze episcopali*, w: *Collegialità e primato...*, dz. cyt., s. 211.

³⁸ Por. F. Ramos, *Le Chiese particolari e i loro raggruppamenti*, Roma 2000, s. 404.

³⁹ Por. KPK, kan. 119; por. także J. I. Arrieta, *Diritto dell' organizzazione ecclesiastica*, dz. cyt., s. 134.

pod uwagę przepisy statutowe Rady Konferencji Biskupów Europy odnośnie ilości obecnych osób potrzebnej do przeprowadzania głosowania w różnych sprawach poza wyjątkiem uchwalania deklaracji, należy stwierdzić, iż są one zgodne z ogólną regułą wyrażoną przez prawodawcę kościelnego w kanonie 119⁴⁰ Warto przy tym zauważyć, że wspomniana norma kodeksowa w odróżnieniu od treści kanonów 127 i 166 domaga się takiego samego *quorum* przy podejmowaniu określonych decyzji, jak i dokonywaniu wyborów na urzędy, czyli obecności absolutnej większości członków kolegium⁴¹ Normy poprzedniego statutu Rady ograniczały się jedynie do stwierdzenia, że wybory należy przeprowadzić zgodnie z kanonami Kodeksu Prawa Kanonicznego⁴² W tym kontekście obecne przepisy wydają się o wiele bardziej precyzyjne, ponieważ odnoszą się także do innego rodzaju aktów kolegialnych niż wybory.

Pojęciem różnym od wspomnianego powyżej *quorum* wymaganego do ukonstytuowania się organu kolektywnego jest tak zwane *quorum działania* (*quorum di attività*), czyli minimalna liczba członków potrzebna do tego, aby można było podjąć konkretną uchwałę. Czasami bowiem – jak słusznie zauważa J.I. Arrieta – w celu rozważenia decyzji o szczególnym znaczeniu, prawo lub norma statutowa mogą ustanowić większą liczbę osób obecnych w stosunku do tej koniecznej dla powołania zgromadzenia⁴³ Sytuacja ta odnosi się również do Rady Konferencji Biskupów Europy, która w swoich statutach postanawia, że do wydania deklaracji potrzeba zgody przynajmniej dwóch trzecich obecnych członków⁴⁴ Norma ta stanowi wierne odzwierciedlenie dyspozycji prawodawcy kodeksowego odnośnie uchwał Konferencji Episkopatu o charakterze prawnie zobowiązującym⁴⁵ Różnica między tym przepisem a nakazem wynikającym z kanonu 119 § 2 wydaje się oczywista. Przy uchwalaniu dekretów ogólnych osiągnięcie większości absolutnej nie jest warunkiem wystarczającym, ponieważ prawo powszechne domaga się większości kwalifikowanej, czyli dwóch trzecich głosów wszystkich członków Konferencji z głosem decydującym⁴⁶

---

⁴⁰ *Statuto*, art. 4 § 1: *Gli atti collegiali si compiono a norma can. 119 nn. 1 i 2 del CJC.*

⁴¹ Por. *Commento al Codice di Diritto Canonico* (a cura di P. Pinto), Città del Vaticano 2001, s. 73: *Differentemente da quanto prescritto dal cann. 127 e 166, il can. 119 richiede tanto per le elezioni quanto per le decisioni, la presenza della maggioranza assoluta dei membri del collegio.*

⁴² Por. Consiglio delle Conferenze episcopali d'Europa, *Normae directivae*, dok. cyt., art. 5: *Electiones fiunt ad normas CIC.*

⁴³ Por. J.I. Arrieta, *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica*, dz. cyt., s. 134.

⁴⁴ Por. *Statuto*, art. 4 § 1: *Le dichiarazioni del Consiglio delle Conferenze dei Vescovi d'Europa possono essere emesse qualora, presenti almeno idue terzi dei membri, vi sia unanimità...*

⁴⁵ Por. KPK, kan. 455 § 2.

⁴⁶ Por. S. di Carlo, *Il potere normativo delle conferenze episcopali*, „*Ius Ecclesiae*” 13(2001), s. 158–159.

Jednakże pomiędzy dekretami ogólnymi wydawanymi na płaszczyźnie Konferencji Episkopatów a deklaracjami Rady Konferencji Biskupów Europy istnieje zasadnicza różnica, gdyż te ostatnie nie mogą być prawnie zobowiązującymi. Różna wartość prawna tych aktów wynika z natury samej Rady, która została scharakteryzowana jako organizm komunii, nie posiadający inicjatywy ustawodawczej, jaka przysługuje Konferencjom Episkopatów. Według opinii J. González-Ayesty odpowiednia ocena znaczenia deklaracji Rady Konferencji Biskupów Europy może być uczyniona tylko *a posteriori*, ponieważ w sprawowaniu władzy rządzenia w Kościele istnieją czasami akty, które – nie będąc formalnie wiążącymi – materialnie posiadają jednak wpływ nieobojętny⁴⁷

W kontekście powyższych rozważań należy zauważyć, iż niektórzy z kanonistów rozważają hipotezę przyznania zebraniom międzynarodowym Konferencji Episkopatów władzy ustawodawczej w określonych sprawach⁴⁸ A. Antón postuluje na przykład stworzenie nowego typu kontynentalnych zebrań Konferencji Episkopatów, które przekształciłyby się w organa ustawodawcze, podejmujące decyzje w ważnych sprawach odnoszących się do życia wszystkich Kościołów partykularnych całego kontynentu przy zachowaniu tożsamości prawnej poszczególnych Kościołów i ich ścisłej autonomii w *communio ecclesiarum*⁴⁹

Pozostaje jednak faktem, iż w Liście Kongregacji ds. Biskupów i Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów, skierowanym do Przewodniczących Konferencji Episkopatów w związku z rewizją statutów Konferencji, stwierdza się, iż „obowiązujące prawodawstwo i specjalne normy odnośnie deklaracji doktrynalnych (motu proprio *Apostolos suos*, nr 22) nie przewidują, aby akty magisterialne i akty legislacyjne mogły być podejmowane przez kilka Konferencji przy wspólnym działaniu lub przez zebrania międzynarodowe tychże Konferencji. Tak więc akt magisterialny, aby mógł być uważany za autentyczny, niech będzie wysunięty przez poszczególne Konferencje Episkopatów. W przypadku, gdyby uważano za konieczne działanie *in solidum* wielu Konferencji, musiałoby ono zostać uzgodnione ze Stolicą Apostolską, która w poszczególnych przypadkach wskaże normy, jakich należy przestrzegać”⁵⁰ Zdolność do wydawania de-

⁴⁷ Por. J. González-Ayesta, *La riforma degli statuti...*, dz. cyt., s. 400.

⁴⁸ Por. G. Feliciani, *Le conferenze episcopali*, w: *Collegialità e primato...*, dz. cyt., s. 211.

⁴⁹ Por. A. Antón, *La tarea evangelizadora del obispo...*, dz. cyt., s. 308.

⁵⁰ Congregatio pro Episcopis, *Lettera circolare ai Presidenti delle Conferenze Episcopali circa la revisione dei loro Statuti*, „Communicationes” 31(1999), nr 1, art. 5: *La disciplina universale e la normative specifica per le dichiarazioni dottrinali (A.S., 22), non prevedono che gli atti magisteriali e gli atti legislative possano essere posti da più Conferenze con una loro azione congiunta o dalle riunioni internazionali di esse. Quindi l'atto magisteriale, per essere considerato autentico, sia posto dalle singole Conferenze Episcopali. Nell'eventualità che si ritenesse necessaria un'azione "in soli-*

klaracji doktrynalnych stanowiących autentyczne magisterium, o którym mowa w kanonie 753 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, nie przysługuje zatem zrzeszeniom Konferencji Episkopatów ani działaniom wspólnym kilku Konferencji Episkopatów krajowych. W tych przypadkach, jak słusznie zauważa J.I. Arrieta, ma zawsze zastosowanie kanon 459, który domaga się wyraźnej interwencji Stolicy Apostolskiej, ilekroć czynności i sposoby działania podejmowane przez Konferencje przybierają charakter międzynarodowy⁵¹

5. Zadania Rady Konferencji Biskupów Europy i formy jej działalności

Zadania Rady Konferencji Biskupów Europy są ściśle związane z procesem nowej ewangelizacji na obszarze europejskim i w znacznym stopniu wynikają z sytuacji Kościoła w Europie. Prawodawca statutowy wylicza kilka podstawowych funkcji Rady, które wiążą się z celami, jakie ta instytucja ma do zrealizowania⁵² Rada Konferencji Biskupów Europy podejmuje współpracę z krajowymi Konferencjami Episkopatów oraz ze zgromadzeniami i radami Konferencji Episkopatów innych kontynentów. Ważnym obszarem działania Rady są kontakty ekumeniczne z przedstawicielami innych wyznań chrześcijańskich. Przejawem jej działalności w tym zakresie jest współpraca z Konferencją Kościołów Europy. Poza tym pełni ona rolę centrum przekazu różnych informacji, środków, a także doświadczeń duszpasterskich⁵³ Poprzez swoją funkcję Rada staje się „wiarygodnym świadkiem i prawomocnym rzecznikiem znaczącej obecności Kościoła”, reprezentującym wspólnotę wiernych w życiu międzynarodowym oraz pełni rolę partnera w dialogu z opinią publiczną⁵⁴ Norma statutowa odnosząca się do tak zwanej współpracy specjalnej podkreśla zaangażowanie Rady na rzecz procesów integracji, czego wyrazem jest obowiązek ścisłej współpracy Komisji Episkopatów Wspólnoty Europejskiej z Radą Konferencji Biskupów Europy i jej organami⁵⁵ Działalność Rady umożliwia Kościołowi katolickiemu śledzenie procesów integracyjnych i ocenianie ich w świetle katolickiej nauki społecznej.

Prawodawca statutowy wyróżnia różne formy działalności zebrania plenarnego Rady Konferencji Biskupów Europy. Zalicza do nich: zwoływanie kongresów

---

dum” di più Conferenze, essa dovrebbe essere autorizzata dalla Santa Sede, che nei singoli casi indicherà le necessarie norme da osservare.

⁵¹ Por. J.I. Arrieta, *La revisione degli statuti delle conferenze episcopali*, “Ius Ecclesiae” 11(1999), s. 581.

⁵² Por. *Statuto*, art. 1.

⁵³ Por. tamże, art. 2.

⁵⁴ Por. M. Stępniaak, *Europa osób i narodów*, Łódź 2002, s. 160.

⁵⁵ Por. *Statuto*, art. 5.

lub sympozjów biskupów, gdy przemawiają za tym okoliczności i konieczność duszpasterska. Ponadto zebranie plenarne ma prawo zwoływać tak zwane zebrania *sektoru*, na które zapraszani są biskupi pełniący w poszczególnych Konferencjach Episkopatów jakieś szczególne funkcje, na przykład zajmujący się sprawami duszpasterstwa migrantów bądź kwestią środków masowego przekazu. W granicach kompetencji zebrań plenarnych Rady znajduje się również zwoływanie europejskich zebrań ekumenicznych oraz inna działalność mająca na celu realizację funkcji, o których mowa w dwóch pierwszych artykułach obecnego statutu. Przed podjęciem jakichkolwiek decyzji prawodawca zaleca wnieść interpelację do Stolicy Apostolskiej, która powinna być zaproszona do wzięcia udziału w kongresach i zebraniach⁵⁶ Za zgodą Prezydium sekretarz generalny zaprasza na wspólne spotkanie sekretarzy Konferencji Episkopatów Europy w celu wymiany informacji i dyskusji nad wspólnymi problemami⁵⁷

6. Sprawy finansowe i warunki zmiany statutu

Wszelkie wydatki związane z funkcjonowaniem Rady Konferencji Biskupów Europy są pokrywane z dobrowolnych opłat, jakie wnoszą na miarę swoich możliwości poszczególne Konferencje Episkopatów⁵⁸ Jeżeli chodzi o zmianę statutu, dokonuje się ona pod warunkiem uzyskania zgody dwóch trzecich członków Rady, obdarzonych prawem głosu decydującego oraz po otrzymaniu aprobaty ze strony Stolicy Apostolskiej⁵⁹

Reasumując powyższe rozważania nad statusem teologicznym i prawnym Rady Konferencji Biskupów, należy stwierdzić za Janem Pawłem II, iż „stanowi ona niezwykle doniosłą i profetyczną rzeczywistość i wskazuje drogę, którą należy podążać z przekonaniem i odwagą”⁶⁰ Rada Konferencji Biskupów Europy spełnia ważną rolę w procesie nowej ewangelizacji na kontynencie europejskim oraz przyczynia się do umacniania wielorakich relacji między różnymi grupami, wchodzącymi w skład wspólnoty kościelnej i państwowej, jak również z Kościołami i narodami innych kontynentów. Od strony struktury prawnej zalicza się do grona zebrań międzynarodowych Konferencji Episkopatów, które różnią się od krajowych Konferencji zarówno pod względem składu personalnego, jak i charakteru wydawanych deklaracji. Podstaw teologicznych tego typu instytucji należy upatrywać w eklezjologii komunii oraz w zasadzie kolegialności biskupów.

---

⁵⁶ Por. tamże, art. 6 § 1.

⁵⁷ Por. tamże, § 2.

⁵⁸ Por. tamże, art. 7.

⁵⁹ Por. tamże, art. 8.

⁶⁰ Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników VI Sympozjum Rady Konferencji Biskupów Europy*, 11 października 1985 r., „L'Osservatore Romano”, nr 10 – 12, 1985, s. 15